

Geschiedenis van Veldeke Bels(j) Limburg

In Nederlands-Limburg bestaat er al enkele eeuwen een traditie om de dialecten in het hart te dragen, en bijna even lang houdt men er pleidooien om dit erfgoed niet verloren te laten gaan. Toch duurde het tot 1926 eer in Maastricht een vereniging werd opgericht met als naam Veldeke Limburg. Deze naam is natuurlijk een eerbetoon aan de bekende dichter-schrijver Hendrik Van Veldeke uit de 12de eeuw. Maar omdat er zoiets bestaat als Limburgse humor, maakten de initiatiefnemers er ook een acroniem van: Voor Elk Limburgs Dialect een Krachtige Eenheid. Als kerndoelstelling werd geformuleerd: de instandhouding en bevordering van de Limburgse dialecten.

Nu was het afwachten of de vonk zou overslaan naar de Belgische kant. Het gebeurde enkele keren bijna, met plannen die schipbreuk leden, totdat de wagen echt aan het rollen ging. Theo Van Dael, een grensbewoner uit Kinrooi, speelde hierin een cruciale rol.

Theo had al enkele keren deelgenomen aan een wedstrijd voor dialectschrijvers die ieder jaar beurtelings in Thorn en Weert werd georganiseerd. Tijdens een grote bijeenkomst van dialectschrijvers in Heerlen (1985) ontstond het idee om een schrijverskring op te richten. Theo sloot zich aan. Hij kwam in contact met Veldeke Limburg en werd er op voorstel van Rob Belemans (afkomstig van Stokkem) lid van het hoofdbestuur. Daar klonk de roep steeds luider om een Belgische kring van de grond te krijgen. Theo belegde een eerste vergadering in As, begin 2000. Maar de start bleek zeer moeilijk, op de derde vergadering zaten ze nog met z'n tweeën. Rob Belemans en gedeputeerde Sylvain Sleypen zegden hun steun toe, en toen er op 10 juni dat jaar vergaderen werd geblazen in het provinciehuis waren er weer achttien geïnteresseerden.

Tijdens de vergadering van 18 november ging men over tot de verkiezing van een bestuur. Rob kreeg de voorzittershamer toebedeeld, en VBL werd als twaalfde kring opgenomen binnen Veldeke Limburg.

17 maart 2001 werd een feestelijke dag. Op Alden Biesen werd een zaal afgehuurd voor een glorieus congres, en VBL werd plechtig boven de doopvont gehouden. De bezoekers kregen suikerbonen aangeboden. VBL werd een ledenorganisatie met een eigen tijdschrift ('t Velleke) en een jaarlijkse scheurkalender (de Limburg- almenak). Deze twee initiatieven werden en worden gedragen door het niet aflatend engagement van Theo Van Dael, die even later secretaris werd.

Ondertussen was er in Genk ook een Veldeke-afdeling opgestart. Ondergetekende had prof. Jan Goossens uitgenodigd om in het Cultuurcentrum een lezing te geven over het Genker dialect. We tekenen dan 17 november 2000. Na afloop van deze avond besloten de aanwezigen het niet bij deze ene avond te laten, maar om een permanente werking op te zetten. In die allereerste dagen hadden beide groepen, VBL en Veldeke Genk, geen weet van elkaars bestaan. Kennismaken kon niet uitblijven. Rob Belemans werd de tweede spreker van Veldeke Genk. Ondergetekende werd actief lid van VBL op 28 april 2001.

Rob kende een druk leven en woonde in Leuven. Daarom gaf hij op 15 december de voorzittersstaf tijdelijk door aan Willy Janssen. Ulrich Maes zette zich aan het werk om statuten uit te schrijven, en in het voorjaar van 2002 werd VBL een vzw.

In het najaar werd er een begin gemaakt aan een reeks dialectstrips. De eerste speelt zich af in Bocholt. Niet veel later volgden er strips van Neerpelt, Stokkem, Beringen, Zonhoven en Kanne. Op 22 september 2006 werd in Tongeren een strip over Ambiorix voorgesteld, geschreven in een 30-tal dialecten uit beide Limburgen. Hij werd gedrukt op 10 000 exemplaren.

In 2004 nam Rob het voorzitterschap weer over. Op 29 augustus van dat jaar vond in Bokrijk de Grote Dialectendag plaats. Twee bellemannen waren van de partij, ook het Nederlandse Veldeke Limburg werkte mee. Er passeerden 10 000 mensen.

Stilaan ontstonden er, na die van Genk in het jaar 2000, nieuwe lokale afdelingen: Hasselt (2004), As (2005), Maasland (2012), Dommelland (2014, deze werking ligt stil), Lonerland (2019) en Truierland (2020). In 2007 werd Jos Boiten, zonder zichzelf kandidaat te stellen, bijna unaniem tot voorzitter gestemd. Hij zal 12 jaar lang zorgen voor de nodige continuïteit en stabiliteit.

Zo verstreken de jaren, en in 2011 bestond VBL 10 jaar. Op 27 mei was het tijd voor een feestvergadering in het voormalige mijngebouw van Waterschei. De mensen van de vzw Mijndepot speelden gastheer en stelden hun museum voor. De Kamazollekes zorgden voor een muzikale noot tussen een reeks toespraken en een panelgesprek. Op 17 september vond er een tweede, uitgebreider bezoek plaats.

In deze jaren 2011 en 2012 werkten heel wat leden mee aan een initiatief van Herman Rohaert van Sint-Truiden. Hij had het gedicht 'Ontmoetingen' geschreven, en zocht naar dialectkenners om het te vertalen naar tientallen Limburgse dialecten. De schrijvers konden hun versie daarna voordragen op TVL. Rond diezelfde tijd startte Sylvia Weusten met het initiatief Spraakma(k)kers. Zij nam her en der in de twee Limburgen video's op van dialectgebruik in het dagelijkse leven en postte die op internet.

In die jaren werden de vergaderingen gekoppeld aan een geleid bezoek aan een museum of heemkring. Stilaan deed zich de nood voelen aan een vaste stek. Theo Achten kon hiervoor een zaaltje in het Minderbroederklooster van Hoevenzavel-Genk reserveren, en sinds januari 2015 komen we daar samen.

Het jaar 2016 stond in het teken van verjaardagen. De Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde, onze zustervereniging voor taalkundig onderzoek, blies 40 kaarsjes uit. Het 90-jarig bestaan van Veldeke Limburg in Nederland werd met veel luister en actie gevierd, het hele jaar door. Meer dan honderd dialectambassadeurs trokken mee aan de kar, en VBL wist er ook 17 vanuit Belgisch-Limburg aan te dragen. Dan was er natuurlijk ook nog een derde verjaardagsfeest: VBL bestond 15 jaar. Dit werd op 28 mei met veel animo en publieke interesse gevierd in het oude mijngebouw van Houthalen (nu Greenville). Het begon met een rondleiding in het museumgedeelte. Daarna kregen we dialectvertellingen van Louis Smeyers en Vic Lijnen (Houthalen), Roger Lemoine (Sint-Truiden) en Armand Mesotten (Diepenbeek). Clem Agten las Ekselse gedichten van Georges Geelen, Frieda Jaeken bracht een sketch in het dialect van Niel-bij-As, en Piet Stinckens wist te ontroeren met Breese luisterliedjes. Alles was gratis, ook de receptie achteraf, dankzij de steun van het gemeentebestuur. Heemkring de Klonkviool hielp alles in goede banen te leiden.

In datzelfde jaar 2016 begonnen we op 21 december met een reeks universitaire dialectavonden in de Oude Gevangenis van Hasselt. Twee keer per jaar laten we

een professor of gastdocent een hoorcollege geven in een Limburgs dialect. Patrick Reygel beet de spits af met een uiteenzetting over dokter Willems en het ontstaan van Hasselt als jeneverstad. Jos Tuts zorgde voor jeneverliedjes, ook in het Hasselts.

Op 3 september 2017 vormde de geklasseerde museumkerk van Sint-Aldegondis in As het decor voor het Internationale Poëziefestival, met dialectdichters uit België, Nederland en de Duitse Selfkant. De Dalton Gang zorgde voor muzikale intermezzi. Met 142 bezoekers werd dit een succes. Een jaar later organiseerden we een eerste auteursavond met eigen mensen in het Cultuurcentrum in Bommershoven-Borgloon.

Op 23 maart 2019 kwamen we samen in de Kapelanijs in Zutendaal voor een algemene vergadering. Jos Boiten ontving een bronskleurige keramieken vaas (en zijn vrouw een bos bloemen) om hem zo te bedanken voor het 12-jarige voorzitterschap. Hij werd opgevolgd door ondergetekende. Gaby Nies werd bevestigd als schatbewaarder, Gust Caelen als secretaris. De daarop volgende vergaderingen zagen we groei in de groep die vijf keer per jaar samenkomt om het beleid uit te stippelen en de acties te organiseren. Ze kreeg de naam 'stuurgroep'.

4 mei 2019 is een dag die nog lang in het geheugen zal blijven hangen, de Grote Dialectendag in Paal. Hier waren de plaatselijke verenigingen Paalonline en Radio Benelux de verdienstelijke trekkers, samen met onze secretaris Gust Caelen. Het werd een gevulde dag met fietstocht, radioprogramma's en een muzikale avond.

Datzelfde jaar 2019 begonnen we een samenwerking met de Dienst Erfgoed van de Bibliotheek Hasselt-Limburg. Hun collectie telt ruim 800.000 documenten, veelal limburgensia met talrijke dialectwerken. We gaan ons best doen om deze verzameling aan te vullen en open te stellen voor onderzoekers en andere geïnteresseerden. Daarnaast gaan we in de omgeving op zoek naar een bezoekers- en vergaderruimte, een Huis van het Limburgs

Ondertussen blijft VBL ook werken aan de inventarisatie van kunstenaars en gezelschappen die de Limburgse streektaal via het podium uitdragen: toneel, revues, sketches, muziek, poëzie, verhalen,...

De kwieke dynamiek kreeg uiteraard een knak door de coronacrisis, die in maart 2020 uitbrak. Niettemin doken her en der kleurrijke lokale acties op: onze leden spelden dialectbadges op, lieten borden langs de wegen plaatsen en een wanddoek met haiku ophangen. In Paal werd er een orkestje opgericht en een dialectmis via de ether uitgezonden. Radio 2 begon elke vrijdagmorgen aandacht te besteden aan onze dialecten. En op 21 februari 2021, de Internationale Dag van de Moedertaal, aanvaardde gouverneur Jos Lantmeeters de eretitel van 'Beschermer van de Limburgse streektaal'. Samen gaan we stappen zetten naar een provinciaal streektaalbeleid.

Wie graag lid wil worden van VBL, (inclusief abonnement op 't Velleke), kan dit door 15 euro te storten op rekeningnummer: BE72 4570 1234 9116 Nieuwe leden zullen er zeker toe bijdragen dat onze groep vol enthousiasme aan de toekomst blijft timmeren.

Felix Bergers, voorzitter